

सूचनाको हकसम्बन्धी ऐन, २०६४ को दफा ५(३) तथा सूचनाको हक सम्बन्धी
नियमावली, २०६५ को नियम ३ बमोजिम सार्वजनिक गरिएको

स्व: घोषणा अवधि: २०८२ श्रावण ०१ देखि २०८२ चैत्र मसान्त

१३

डा. शान्ता कार्की
प्रमुख

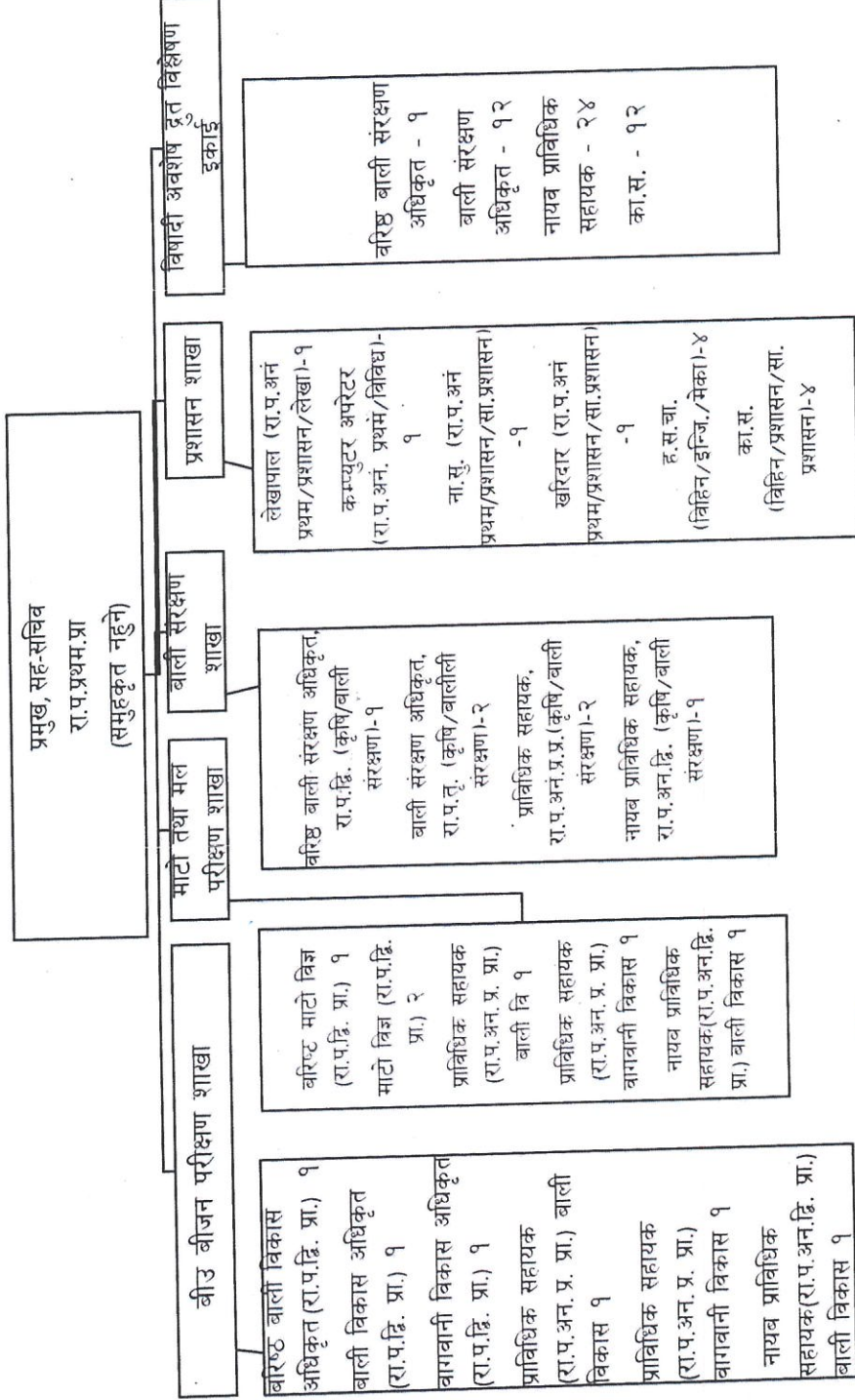
१. केन्द्रीय कृषि प्रयोगशालाको स्वरूप र प्रकृति

तत्कालीन अवस्थामा नेपाल सरकारको २०४९, २०५२ र २०६१ को संगठनात्मक सुधारसँगै कृषि विभाग अन्तर्गत स्थापित माटो व्यवस्थापन निर्देशनालय, बाली संरक्षण निर्देशनालयको प्रयोगशाला कार्य र मन्त्रालय अन्तर्गतको बीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्र अन्तर्गत रहेको केन्द्रीय बीउ परीक्षण प्रयोगशाला गाभिएर नेपालको संविधान २०७२ ले निर्दिष्ट गरे अनुरूप राज्य पुनःसं रचना सँगै वि.सं. २०७५ सालमा यस केन्द्रीय कृषि प्रयोगशालाको स्थापना भएको हो। यस कार्यालयलाई राष्ट्रियस्तरमा प्रयोगशाला स्थापना एवं सन्चालनको मापदण्ड तर्जुमा, नियमनकारी मान्यता प्रदायक निकाय तथा रिफरेन्स प्रयोगशालाका रूपमा विकास गर्ने उद्देश्यका साथ ललितपुरको हरिहरभवनमा साविकको माटो व्यवस्थापन निर्देशनालयमा केन्द्रीय कार्यालय र हरिहरभवन अवस्थित साविकका प्रयोगशालाहरू रहेका स्थानहरूबाटै प्रयोगशाला सञ्चालन एवं नमूना परीक्षण सेवा प्रवाह हुने गरी स्थापना भएको छ।

डा. शान्ता कार्की
प्रमुख

केन्द्रीय कृषि प्रयोगशालाको संरचना

नेपाल सरकार
रा.प.प्रथम.प्रा
कृषि तथा पशुपक्षी विकास
केन्द्रीय कृषि प्रयोगशाला

डा. शान्ता कार्की
प्रमुख

२. केन्द्रीय कृषि प्रयोगशालाको काम, कर्तव्य र अधिकार

राष्ट्रियस्तरमा सरकारी, निजी एवं गैर सरकारी संस्थाबाट सञ्चालित प्रयोगशालाहरूको मापदण्ड तथा स्तर निर्धारण गर्ने, समकक्षीकरण, प्रमाणीकरण तथा मान्यता प्रदायक निकायको रूपमा कार्य गर्ने, सरकारी, निजी तथा गैरसरकारी क्षेत्रबाट सञ्चालित प्रयोगशालाहरूको अनुगमन तथा नियमन गर्ने लक्ष्यका साथ स्थापित यस केन्द्रीय कृषि प्रयोगशालाको उद्देश्य निम्नानुसार रहेका छन् :

- कृषि क्षेत्रको प्रयोगशाला सम्बन्धी नीति निर्माणमा सहयोग, नीति कार्यान्वयन, अनुगमन, नियमन एवं प्राविधिक सेवा प्रदान गर्ने,
- गुणस्तरिय प्रयोगशाला (अन्तर्राष्ट्रिय मान्यता प्राप्त) को निर्माण एवं Reference Laboratory को रूपमा कार्य गर्ने,
- खाद्य तथा पोषण सुरक्षामा प्रयोगशाला परीक्षण सेवा मार्फत सुरक्षित खाद्य वस्तु उत्पादनमा टेवा पुर्याउने।

३. प्रयोगशालाबाट प्रदान गरिने सेवा

- राष्ट्रियस्तरमा प्रयोगशाला स्थापना एवं सञ्चालनको मापदण्ड निर्धारण,
- निजी तथा गैर सरकारी क्षेत्रबाट सञ्चालित प्रयोगशालाहरूको स्तर निर्धारण,
- समकक्षीकरण, प्रमाणीकरण तथा मान्यता प्रदायक निकायको रूपमा कार्य गर्ने,
- अन्तर्राष्ट्रिय प्रत्यायन सम्बन्धी कार्यहरू,
- प्राङ्गारिक प्रमाणिकरण तथा सर्टिफिकेसन सम्बन्धी कार्यहरू,
- सरकारी, निजी तथा गैरसरकारी क्षेत्रबाट सञ्चालित प्रयोगशालाहरूको अनुगमन तथा नियमन।

४. केन्द्रीय कृषि प्रयोगशालाको शाखा र जिम्मेवार अधिकारी

क्र. सं	शाखा	कार्य विवरण	जिम्मेवार अधिकारी
१	बीउ विजन परीक्षण शाखा	<ul style="list-style-type: none"> • बीउ विजन परीक्षण सम्बन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड, नीति तर्जुमा र कार्यान्वयनको व्यवस्था • बीउ विजन परीक्षणमा संलग्न सरकारी, गैर सरकारी तथा निजी क्षेत्रको क्षमता विकास, • बीउ विजन प्रयोगशाला र परीक्षण कार्यको नियमन तथा अनुगमन, • बीउ विजन रिफरेन्स प्रयोगशालाको रूपमा कार्य गर्ने, • बीउ विजन परीक्षणको अन्तर्राष्ट्रिय प्रत्यायन सम्बन्धी कार्यहरू गर्ने, • बीउ विजन परीक्षण सम्बन्धी अनुसन्धान तथा विकासका कार्यहरू गर्ने। 	श्री मन्जुश्री भट्टराई

१२/१२/२०७३

२	माटो तथा मल परीक्षण शाखा	<ul style="list-style-type: none"> • माटो, मल तथा माटोमा प्रयोग हुने खाद्यतत्वहरु तथा अन्य additives को परीक्षण सम्बन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड, नीति तर्जुमा र कार्यान्वयनको व्यवस्था, • माटो, मल तथा माटोमा प्रयोग हुने खाद्यतत्व तथा अन्य additives को परीक्षणमा संलग्न सरकारी, गैर सरकारी तथा निजी क्षेत्रको क्षमता विकास, • माटो, मल तथा माटोमा प्रयोग हुने खाद्यतत्वहरु तथा अन्य additives परीक्षण प्रयोगशाला सञ्चालन र परीक्षण कार्यको नियमन तथा अनुगमन तथा प्राविधिक सेवा • माटो, मल तथा माटोमा प्रयोग हुने खाद्यतत्व तथा अन्य additives परीक्षण रिफरेन्स प्रयोगशालाको रूपमा कार्य गर्ने र पूर्वाधार तयार गर्ने, • Soil Microbiology, Soil Survey सम्बन्धी कार्यको समन्वय तथा विकासमा टेवा पुर्याउने, माटो तथा मल परीक्षण सम्बन्धी अनुसन्धान तथा विकासका कार्यहरु गर्ने। 	श्री नेत्र प्रसाद भट्ट
३	बाली संरक्षण शाखा	<ul style="list-style-type: none"> • बाली संरक्षण प्रयोगशाला सञ्चालन सम्बन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड, नीति तर्जुमा र कार्यान्वयनको व्यवस्था, • बाली संरक्षण प्रयोगशाला सेवामा संलग्न गैर सरकारी तथा निजी क्षेत्रको क्षमता विकास, • सरकारी, गैर सरकारी एवं निजी निकायहरुबाट सञ्चालन हुने बाली संरक्षण प्रयोगशाला र सेवाको नियमन, अनुगमन तथा प्राविधिक सेवा, 	श्री द्रोण बहादुर बुढाथोकी

		<ul style="list-style-type: none"> बाली संरक्षण रिफरेन्स प्रयोगशालाको रूपमा कार्य गर्ने र सो का लागि पूर्वाधारहरू तयार गर्ने, विपादीको गुणस्तर तथा विपादी अवशेष सम्बन्धी प्रयोगशाला सञ्चालन, नियमन, अनुगमन तथा प्राविधिक कार्यमा सेवादेवा पुर्याउने, बाली संरक्षण प्रयोगशाला सम्बन्धी अनुसन्धान तथा विकासका कार्यहरू गर्ने। 	
--	--	--	--

५. सेवा प्राप्त गर्न लाग्ने दस्तुर र अवधि

सार्वजनिक गरिएको नागरिक बडापत्र बमोजिम दस्तुर र अवधि लाग्ने

६. निवेदन उजुरी उपर निर्णय गर्ने प्रक्रिया र अधिकारी

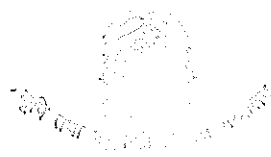
प्राप्त उजुरीहरू सम्बन्धित अधिकारीले हेरी सम्बन्धित शाखामा पठाउने तथा शाखा प्रमुखबाट कारवाही प्रकृया अगाडी बढाउने

७. निर्णय उपर उजुरी सुन्ने अधिकारी

द्रोण बहादुर बुढाथोकी, वरिष्ठ बाली संरक्षण अधिकृत

द. यस अवधिमा सम्पादन गरेको कामको विवरण

- भौगोलिक र कृषि विशेषता भएका पकेट क्षेत्रहरूको पहिचान र छनोट गरी ती क्षेत्रमा दीर्घकालीन माटो स्वास्थ्य परीक्षण गर्नु उद्देश्यलाई मध्यनजर गर्दै प्रत्येक प्रदेशमा तपसिलका २ वटा जिल्लाहरू छनोट गरी, प्रत्येक जिल्लाबाट GPS location सहितको १० वटा माटोको नमूनाहरू संकलन गर्न उपयुक्त देखिएको हुँदा हाल सम्म ६ वटा जिल्लाहरू चितवन, रुपन्देही, गोरखा, मोरङ, स्याङ्जा र धनकुटा बाट १०-१० वटा गरी जम्मा ६० वटा नमूनाहरू संकलन गरी विश्लेषण कार्य गरिएको ।
- कृषि सामग्री कम्पनी लिमिटेडबाट प्राप्त १ वटा यूरिया, १ वटा डिएपी र २ वटा पोटास मलको नमूना परीक्षण गरी प्रतिवेदन उपलब्ध गरिएको । त्यसैगरी ९ वटा प्राङ्गारिक मलको नमूनामा नाइट्रोजन, फस्फोरस, पोटासियम, चिस्यान तथा पिएच परीक्षण गरी परीक्षण नतिजा उपलब्ध गरिएको । बजारमा बिक्री वितरण भईरहेका रासायनिक तथा प्राङ्गारिक मलको गुणस्तर परीक्षण गर्न लागी लमजुङ र तनहुँ जिल्लाका रासायनिक तथा प्राङ्गारिक मलको कारोबार गर्ने विभिन्न कृषि सहकारी संस्था, एग्रोभेट, र कृषि सामग्री कम्पनी लिमिटेडको कार्यालयबाट यूरिया, डिए.पी., म्यू.अ.पो. र भर्मिकम्पोष्टको ११ वटा नमूना संकलन गरी परीक्षणको क्रममा रहेको ।

[Signature]
न कारकी

- आ. व. २०८२/८३ नौमासिकमा गरिएको मलको गुणस्तर परीक्षणको नतिजा

क्र.सं.	नमूनाको किसिम	नमूना संख्या	मापदण्ड भित्र	मापदण्ड भन्दा तल	कैफियत
१	प्राङ्गारिक मल	१०	२	८	५ वटा प्राङ्गारिक मलमा चिस्यानको मात्रा मापदण्ड भन्दा बढी भएको, २ वटा नमूनामा नाइट्रोजन मापदण्ड भन्दा कम भएको र १ वटामा पि.एच. मापदण्डमा नपरहेको । १ वटा नमूना Rock phosphate भनि दर्ता हुन आएको तर मापदण्ड बमोजिम फस्फोरसको मात्रा नरहेको
२	रासायनिक मल	२८	२७	१	
	युरिया	(९)	(९)	(०)	
	डिएपी	(६)	(६)	(०)	
	MOP	(७)	(७)	(०)	
	Ammonium sulphate	(१)	(१)	(०)	
	SOP	(१)	(१)	(०)	
	SSP	(१)	(१)	(०)	
	Rock phosphate	(३)	(२)	(१)	
	जम्मा	३८	२९	९	

- आ.व. २०८२/८३ को तेस्रो त्रैमासिक अवधिको माटो परीक्षण नतिजा एवं सुझाव

क.सं.	नमूना किसिम	नमूना संख्या	परिक्षण किसिम	रेटिङ					सुझाव एवं कैफियत
				धेरै अम्लीय	अम्लीय	हल्का अम्लीय	तटस्थ	क्षारिय	
१	माटो	११४	पीएच	१२	२३	४५	३४	०	अम्लीय माटो सुधार गर्न कृषि चुन प्रयोग गर्ने ।
				अतिकम	कम	मध्यम	अधिक	अत्याधिक	
			प्राङ्गारिक पदार्थ	८	२२	४३	३६	५	सिफारिस मात्रामा मल प्रयोग गर्ने ।
			नाइट्रोजन	८	११	४३	४१	११	
			फस्फोरस	६	९	५	१५	७९	

पोटासियम ३ १२ ४७ २३ २९

- आ.व. २०८२/८३ को तेस्रो त्रैमासिक अवधिको माटोको नमूनामा सूक्ष्म तत्व परीक्षण नतिजा एवं सुझाव

क.सं.	नमूना किसिम	नमूना संख्या	परीक्षण किसिम	रेटिङ्ग					सुझाव एवं कैफियत
				अतिकम	कम	मध्यम	अधिक	अत्याधिक	
२	माटो	५०	जिक	१७	९	१९	३	२	सिफारिस मात्रामा मल प्रयोग गर्ने ।
			कपर	४०	१०	०	०	०	
			फलाम	७	३	११	२	२३	
			म्यानिज	४३	२	०	१	०	

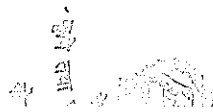
- बाली संरक्षण प्रयोगशाला (संघिय र प्रादेशिक) एवं स्थानिय तहका १६ जना प्राविधिक कर्मचारीहरूका लागि Laboratory Diagnosis of fungal and Bacterial Plant Diseases सम्बन्धी ४ दिने तालिम सम्पन्न ।
- धादिङ, नुवाकोट, रसुवा र पाल्पाका विभिन्न स्थानबाट संकलित माटोको नमूनाबाट ट्राइकोडर्माको मातृ कल्चर उत्पादन तयार । नुवाकोटको फरक फरक भौगोलिक स्थल (Altitude)बाट isolate गरिएका ट्राइकोडर्मा mother culture कोदोको दानामा Mass multiplication गरिएको । साथै iDE Nepal बाट प्राप्त १० ट्राइको-भर्मिकम्पोष्ट नमूनाको गुणस्तर परीक्षण गरिएको ।
- धादिङ, नुवाकोट, काठमाडौं, ललितपुर स्थित विभिन्न तरकारी उत्पादन कृषकका खेतबारीमा लागेका रोगकिरा पहिचान गरी ८० वटा रोग लागेका/झारपातका बिरुवाको नमुना संकलन गरि समस्या व्यवस्थापन सम्बन्धी प्राविधिक पृष्ठपोषण प्रदान गरिएको ।
- संघीय, प्रादेशिक तथा स्थानीय तहका विभिन्न निकायको समन्वयमा विषादी प्रयोग सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम ३ स्थानमा संचालन गरिएको ।
- विषादी अवशेष परीक्षणका लागि आवश्यक Organophosphate तथा Carbamate test kit खरिद भइ भुक्तानी सम्पन्न गरिएको ।
- विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण, Spectrophotometer Handling, RBPR Software operation सम्बन्धी १८ जना प्राविधिकलाई ३ दिने Hands on Training सञ्चालन गरिएको ।
- विभिन्न प्रादेशिक तथा निजी प्रयोगशालाहरूबाट १३ जना प्राविधिक कर्मचारीहरूको सहभागितामा बीउ विश्लेषण सम्बन्धि अभिमुखीकरण तालिम समापन गरिएको जस अन्तर्गत

काकी

गुणस्तरीय बीउको महत्व, असल प्रयोगशाला अभ्यास तथा प्रयोगशालामा गरिने परीक्षण, क्यलिब्रेसन जस्ता विषयबस्तुहरु समेटिएको।

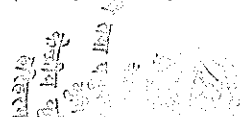
- आ.व. २०८२/०८३ को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम अनुसार गहुँको बीउलाई परीक्षण गर्ने क्रममा Vitavex 2.5gm/kg को दरले बीउलाई उपचार गरी परीक्षण गर्ने गरिएता पनि GA3 0.1% को दरले बीउलाई उपचार गर्दा के कस्तो प्रभावकारी नतिजा प्राप्त हुन्छ भनि तुलना गर्नको लागि उक्त कार्य गरिएको। सो अध्ययनको Statistical analysis कार्य गर्दा उमाशीक्तिमा दुबैको तुलनात्मक प्रभावकारिता उस्तै नै रहेको पाइयो भने GA3 लाई पनि प्रभावकारी विकल्पको रूपमा प्रयोग गर्न सकिने निष्कर्ष पनि पाइयो।
- आ.व. २०८२/८३ को पहिलो त्रैमासिकमा ISTA बाट Germination test, purity test, viability test, Thousand seed weight र other seed determination को लागि धानको ३ वटा लटको मध्यस्थ नमूना प्राप्त भएको थियो जसमा Other Seed determination मा मापदण्ड भित्र नपरेको र अन्य सबै मापदण्ड भित्र परेको।
- त्यसैगरी दोस्रो त्रैमासिकमा ISTA बाट Germination र Viability test को लागि *Pinus sylvestris* को ३ वटा लटको मध्यस्थ नमूना र Germination test को लागि *Chenopodium quinoa* को ३ वटा लटको मध्यस्थ नमूना प्राप्त भएको। सो नमूनाहरुमध्ये *Pinus sylvestris* मापदण्ड भित्र नपरेको र *Chenopodium quinoa* मापदण्ड भित्र परेको।
- तेस्रो त्रैमासिकमा ISTA बाट Germination test, purity test र other seed determination को लागि आलस (*Linum usitatissimum*) को ३ वटा लटको मध्यस्थ नमूना प्राप्त भएकोमा सो नमूनाहरु हाल परीक्षणमा रहेका।
- आ.व. २०८२/०८३ को पहिलो त्रैमासिकमा विभिन्न संघिय तथा प्रादेशिक बीउ बिजन प्रयोगशाला तथा निजीस्तरमा सञ्चालन भएका अनुमति प्राप्त बीउ बिजन प्रयोगशालाहरुबाट ११३ वटा क्रसचेक नमूना संकलन गरी परीक्षण गरिएको थियो। उक्त कार्यक्रम अन्तर्गत बीउ बिजन नमूनाको Germination test कार्य गरी प्रयोगशालाको परीक्षण कार्यमा गुणस्तरियता र एकरूपता कायम गर्न सहयोग पुगेको।
- आ.व. २०८२/०८३ को दोस्रो त्रैमासिकमा विभिन्न संघिय तथा प्रादेशिक बीउ बिजन प्रयोगशाला तथा निजीस्तरमा सञ्चालन भएका अनुमति प्राप्त बीउ बिजन प्रयोगशालाहरुबाट १६६ वटा क्रसचेक नमूना संकलन गरी परीक्षण गरिएको थियो।
- कुल १२७ वटा क्रसचेक नमूना संकलन गरिएकोमा ७९ वटा नमूनाहरुको परीक्षण कार्य सम्पन्न भईसकेको तथा बाँकी नमूनाहरुको परीक्षण गर्न बाँकी रहेको।

१५

गान्ता काकी

- पहिलो त्रैमासिकमा कास्की जिल्ला स्थित विभिन्न एग्रोभेटहरूमा बिक्री वितरण भईरहेका बीउ बिजनहरूको परीक्षण प्रयोजनको लागि १२ वटा विभिन्न तरकारी बालीहरूको बीउ नमूना संकलन गरी परीक्षण गरिएकोमा ७ वटा नमूना मापदण्ड भित्र र ३ ओटा नमूना मापदण्ड बाहिर रहेको पाइएको भने २ ओटा नमूनाको मापदण्ड नभएकोले स्तर तलमाथि खुलाउन नसकिएको।
- दोस्रो त्रैमासिकमा धादिङ्ग र नुवाकोट जिल्ला स्थित विभिन्न एग्रोभेटहरूमा बिक्री वितरण भईरहेका बीउ बिजनहरूको न्यूनतम मापदण्ड बमोजिम भए नभएको अवस्था बारे जानकारी लिइएको साथै परीक्षण प्रयोजनको लागि १२ वटा बालीहरूको बीउ नमूना संकलन गरी परीक्षण गरिएकोमा १० वटा नमूना मापदण्ड भित्र र २ ओटा नमूना मापदण्ड बाहिर रहेको पाइएको।
- चितवन जिल्ला स्थित विभिन्न स्थानबाट धान बालीमा पाइने झारपातका बीउहरू तथा काभ्रे जिल्ला स्थित विभिन्न स्थानबाट गहुँ बालीमा पाइने झारपातका बीउहरू संकलन गरी ल्याइएको।
- बीउ बिजन परीक्षण प्रयोगशालामा कार्यरत कर्मचारीहरू बिचको परीक्षण कार्यमा एकरूपता ल्याउनको लागि Intra-laboratory Comparison (Trend Analysis) कार्य सम्पन्न गरिएको।
- आ.व ०८२/०८३ को यस कार्यक्रम अन्तर्गत पहिलो त्रैमासिकमा गहुँ बालीको एकै लटबाट प्रयोगशालामा कार्यरत प्रत्येक प्राविधिक कर्मचारीद्वारा बीउ नमूना संकलन गरी उक्त नमूनाहरू प्रत्येक प्राविधिक कर्मचारीद्वारा जम्मा १६ वटा नमूना परीक्षण गरी नतिजाको तुलनात्मक अध्ययन गरिएको।
- त्यसैगरी दोस्रो त्रैमासिकमा धान बालीको दुई वटा जातको छुट्टाछुट्टै लटबाट प्रयोगशालामा कार्यरत प्रत्येक प्राविधिक कर्मचारीद्वारा बीउ नमूना संकलन गरी उक्त नमूनाहरू प्रत्येक प्राविधिक कर्मचारीद्वारा जम्मा ५० वटा नमूना परीक्षण गरी नतिजाको तुलनात्मक अध्ययन गरिएको।
- आ.व.२०८२/०८३ को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम अनुसार विभिन्न संघिय तथा प्रादेशिक बीउ बिजन प्रयोगशाला तथा निजिस्तरमा संचालन भएका अनुमति प्राप्त १४ वटा बीउ बिजन प्रयोगशालाहरूमा पठाउनको निमित्त गहुँको ३ वटा जातको मध्यस्थ नमूना संकलन गरि उमारशक्ति, चिस्यान र १००० दाना तौल परीक्षणको लागि पठाईएको। उक्त प्रयोगशालाहरूबाट प्राप्त परीक्षण रिपोर्टलाई विश्लेषण गरी विश्लेषणात्मक नतिजा पठाइएको।

१५/१२/२०८२

१

• यस अवधिमा गरिएको विषादी परीक्षणको अवस्था

विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण प्रयोगशाला एकाई	उपभोग योग्य देखिएको नमूना संख्या	क्वारेन्टाइनमा राखिएको नमूना संख्या	उपभोग अयोग्य देखिएको नमूना संख्या	उपभोग अयोग्य देखि नष्ट गरिएको कृषिजन्य उपजको परीमाण (के.जी.मा)	कुल नमूना परिक्षण संख्या
विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण प्रयोगशाला एकाई, कालीमाटी	३४६२	१	२६	५५९.८९	३४८९
विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण प्रयोगशाला एकाई, विर्तामोड	२०५०	०	३	७७	२०५३
विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण प्रयोगशाला एकाई, धरान	२२३६	१	३	३८०	२२४०
विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण प्रयोगशाला एकाई, सिन्धुली	१८९८	१	३	०	१९०२
विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण प्रयोगशाला एकाई, ढल्केबर	१८६८	५	४	१२५	१८७७
विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण प्रयोगशाला एकाई, लालबन्दी	२०८१	१	३	०	२०८५
विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण प्रयोगशाला एकाई, कावासोती	१५५०	१२	२६	३५०	१५८८
विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण प्रयोगशाला एकाई, पोखरा	२५८४	१०	२६	३२७	२६२०
विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण प्रयोगशाला एकाई, बुटवल	२१०७	४	५	१५९.३	२११६
विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण प्रयोगशाला एकाई, नेपालगंज	१५५५	१	७	१०.०२	१५६३
विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण प्रयोगशाला एकाई, सुर्खेत	१९४९८८		७	२३२	१९६४
विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण प्रयोगशाला एकाई, अत्तरिया	२३९३	५	१३	१४१६.५	२४११
जम्मा	२५७३३४९		१२६	३२७६.७१	२५९०८

डा. शान्ता कार्की
प्रमुख

- दोस्रो त्रैमासिकमा मूलाको ३ वटा जातको मध्यस्थ नमूना संकलन गरी उमारशक्ति परीक्षणको लागि पठाईएको । उक्त प्रयोगशालाहरुबाट प्राप्त परीक्षण रिपोर्टलाई विश्लेषण गरी विश्लेषणात्मक नतिजा पठाईएको ।
- त्यसै गरी तेस्रो त्रैमासिकमा धानको ३ वटा जातको मध्यस्थ नमूना संकलन गरी उमारशक्ति र चिस्यान परीक्षणको लागि पठाईएको । उक्त प्रयोगशालाहरुबाट परीक्षण रिपोर्ट प्राप्त हुने क्रममा रहेको ।
- आ.व. २०८२/०८३ को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम अन्तर्गत भिगर परीक्षणका निमित्त चितवन जिल्ला स्थित राष्ट्रिय मकैबाली अनुसन्धान कार्यक्रम, रामपुरबाट मकैका ४ वटा नमूना र कास्की जिल्लास्थित कृषि अनुसन्धान निर्देशनालय, लुम्लेबाट ३ वटा बालीका बीउ नमूना संकलन गरी परीक्षण कार्य सम्पन्न गरिएको ।
- आ.व. २०८२/८३ को पहिलो र दोस्रो त्रैमासिकमा प्रदेश कृषि प्रयोगशाला, पोखरा, कास्की, सियान सीड सर्भिस सेन्टर लिमिटेड, थानकोट, बीउ विजन प्रयोगशाला, भैरहवा र लुम्बिनी सिड कम्पनी प्रा.लि., भैरहवाको अनुगमन तथा निरीक्षण कार्य सम्पन्न गरिएको ।
- त्यस्तै गरी तेस्रो त्रैमासिकमा प्रदेश बीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्र, हेटौंडा, बीउ विजन प्रयोगशाला, जलेश्वर, महोत्तरी र राइजोबियम तथा घाँसेबाली बीउ विजन प्रयोगशाला, धनुषाको अनुगमन तथा निरीक्षण कार्य सम्पन्न गरिएको ।
- अनुगमनको क्रममा उक्त प्रयोगशालाहरुमा नियमित कार्य सम्पन्न हुदै आएको, प्रयोगशालालाई विभिन्न Sections मा विभाजन गरि कार्य गरिदै आएको साथै परीक्षणहरु ISTAको मापदण्ड बमोजिम कार्यहरु हुदै आएको पाइयो । साथै केही सुधारहरु गर्नका लागि आवश्यक सुझावहरु पनि दिइएको ।

Signature

डा. शान्ता कार्की
प्रमुख

९. सूचना अधिकारी र प्रमुखको नाम र पद

प्रमुख: डा.शान्ता कार्की, रा.प.प्र.प्रा.(सह-सचिव)

सूचना अधिकारी: मन्जुश्री भट्टराई, वरिष्ठ बाली विकास अधिकृत

१०. ऐन, नियम, विनियम वा निर्देशिकाको सूची

विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण कार्यक्रम संचालन निर्देशिका, २०७५

DSM कार्यान्वयन कार्यविधि २०८१

प्राङ्गारिक तथा जीवाणु मल निर्देशिका २०७८

११. आम्दानी, खर्च तथा आर्थिक कारोबार सम्बन्धी अद्यावधिक विवरण

आम्दानी	खर्च
कृषि उत्पादनको बिक्री तथा अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क मार्फत कुल रु. ३,९३,१७१ /-	वित्तीय खर्च: ४४९८९ (रु हजारमा) विनियोजनको तुलनामा खर्च प्रतिशत: ४२.५१

१२. अधिल्लो आर्थिक वर्षमा केन्द्रीय कृषि प्रयोगशालाले सम्पादन गरेको प्रमुख कार्यक्रमहरूको विवरण

- मिति २०८१/०७/२८ गते श्रीमान् सचिवज्यूको अध्यक्षतामा DSM निर्देशक समितिको बैठक सञ्चालन गरिएको ।
- उक्त बैठकमा मिति २०८१/०६/११ गते "डिजिटल स्वायल म्याप व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८०" संशोधन सम्बन्धमा DSM प्राविधिक समितिको बैठकको निर्णयानुसार पेश हुन आएका संशोधन प्रस्तावहरू उपर छलफल गरी संशोधन गर्न प्रकृया अगाडि बढाउने निर्णय गरी मन्त्रीस्तरबाट "डिजिटल स्वायल म्याप व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८१" स्वीकृत भई लागु भएको ।
- मिति २०८१/०६/११ गते सञ्चालित DSM प्राविधिक समितिको बैठकमा "डिजिटल स्वायल म्याप व्यवस्थापन कार्यविधि २०८०" मा आवश्यक संशोधन तथा विभिन्न प्रयोगशालाहरूबाट प्राप्त सुझावहरू संकलन गरी छलफल गरिएको ।
- डिजिटल स्वायल म्याप व्यवस्थापन प्राविधिक समितिको बैठक मिति २०८२/०१/०५ मा सञ्चालन गरी आ. व. २०८२/८३ मा डिजिटल स्वायल म्याप कार्यक्रम सञ्चालन लागि तोकिएका प्रयोगशालाहरूलाई माटोको नमूना संकलन तथा परीक्षणका लागि स्थानीय तह तथा नमूना संख्या तोकिएका पत्राचार गरिएको ।
- केन्द्रीय कृषि प्रयोगशाला एवं विभिन्न माटो तथा मलखाद परीक्षण प्रयोगशालामा कार्यरत २० जना कर्मचारी (१४-केन्द्रीय कृषि प्रयोगशाला र ६-प्रादेशिक प्रयोगशाला) लाई ISO/IEC १७०२५:२०१७ सम्बन्धी ३ दिने तालिम मिति २०८१/१२/०६-०८ गते प्रयोगशालाको

१.५
- कार्की

accreditation प्रकृया सम्बन्धी ज्ञान विकास तथा प्रयोगशालाको स्तरउन्नति गर्ने उद्देश्यले सम्पन्न गरिएको ।

- विभिन्न प्रादेशिक माटो तथा मल परीक्षण प्रयोगशालाहरूमा कार्यरत कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धि तथा प्रयोगशालाहरूको परीक्षण विधिमा एकरूपता कायम गर्न २०८२ बैशाख ८ देखि १२ गते सम्म सञ्चालन गरिएको तालिम १२ जनाको सहभागीतामा सम्पन्न गरिएको ।
- मिति २०८२ अषाढ १२ गते केन्द्रीय कृषि प्रयोगशालामा आयोजित कार्यशालामा सरकारी, गैर-सरकारी तथा निजी स्तरमा सञ्चालन भइरहेका माटो परीक्षण प्रयोगशालाहरू-प्रादेशिक प्रयोगशालाहरू (हेटौडा, पोखरा, राजविराज, झुम्का, खजुरा, सुन्दरपुर), निजी प्रयोगशालाहरू (Aastha, ATC) तथा राष्ट्रिय माटो विज्ञान अनुसन्धान केन्द्रका प्रतिनिधिहरूको उपस्थितिमा प्रयोगशालाहरूको परीक्षण गतिविधि, गरिने प्रमुख कार्यहरू तथा वार्षिक प्रतिवेदनहरू प्रस्तुत गरिएको थियो। साथै, प्रयोगशालाहरूले गरिरहेका कार्यहरू, विद्यमान समस्याहरू र आवश्यक सुझावहरू सम्बन्धी विस्तृत छलफल गरिएको थियो।
- माटो परीक्षण नतिजामा एकरूपता कायम गर्नका लागि प्रादेशिक माटो तथा मल परीक्षण प्रयोगशालाहरूमा माटोको नमूनाको ऋशचेक परीक्षण गर्न २-२ वटा नमूना पठाईएको तथा उक्त प्रयोगशालाले परीक्षण गरेको २ वटा माटो पूनः परीक्षण गर्नका लागि नमूनाहरू संकलन गरी परीक्षण गरिएको ।
- विदुर नगरपालिका, नुवाकोट जिल्लामा रहेको माटो परीक्षण प्रयोगशालाको अवलोकन गरी प्रयोगशालामा रहेका उपकरणहरू तथा Chemicals हरुको जानकारी लिइयो। हाल प्रयोगशालामा माटो जाँचको काम शुरू भई नसकेको भएता पनि माटो जाँच गर्न आवश्यक उपकरणहरूमा माटोको पीएच, प्राङ्गारिक पदार्थ, नाइट्रोजन, फस्फोरस, माटोको पोटास, माटोको बुनोट जाँच गर्ने उपकरणहरू भएको पाइयो ।
- पाँचखाल नगरपालिका, काभ्रेमा माटो परीक्षण सेवा सञ्चालनको लागि जाइका नेपालले मेशिनरी सामग्रीहरू दिएको तर परीक्षण सम्बन्धी प्राबिधिक ज्ञान नभएको हुनाले प्रयोगशाला सेवा सञ्चालनमा नरहेको सन्दर्भमा तँहाका कर्मचारीलाई प्राबिधिक सहयोग गरिएको।
- कृषि सामग्री कम्पनी लि. बाट प्राप्त ६ वटा युरिया, ३ वटा डिएपी तथा १ वटा पोटास मलको नमूनाको गुणस्तर परीक्षण
- नुवाकोट, धादिङ, सर्लाही, कैलाली, सिन्धुली, तनहुँ, हेटौडा तथा चितवन जिल्लामा विभिन्न मल उत्पादक तथा एग्रोभेटहरूमा बेचविखन भईरहेको विभिन्न ब्राण्डका रासायनिक तथा प्राङ्गारिक मलको ४६ वटा नमूना सङ्कलन गरी परीक्षण गरिएको ।
- आ.व. २०८०/८१ मा यस प्रयोगशालाको माटो तथा मल परीक्षण शाखाले डिजिटल स्वायल म्याप सम्बन्धी गरेका मुख्य कार्यहरू तथा विभिन्न प्रादेशिक प्रयोगशालाहरूले आ. व. २०८०/८१ मा डिजिटल स्वायल म्याप कार्यक्रम अन्तर्गत नेपालका विभिन्न क्षेत्रहरूको माटोको अवस्था बारे

१.००

१.००

विश्लेषण गरिएको नतिजालाई कम्पाईल गरी विश्लेषणात्मक लेख तयारी गरी १०० थान पुस्तिका प्रकाशन गरिएको ।

- माटो परीक्षण पश्चात् परीक्षण नतिजाको आधारमा माटो सुधारका लागि मलखाद तथा अन्य माटो सुधार विधिहरू कृषकहरूलाई सिफारिस गर्नका लागि १००० प्रति माटो स्वस्थता प्रमाणपत्र छपाई गरियो ।
- मिति २०८१/०९/२१ देखि २०८१/०९/२४ सम्म ४ दिने बाली संरक्षण प्रयोगशाला सञ्चालन सम्बन्धी तालिम सञ्चालन गरिएको ।

सहभागिता: संघ तथा प्रादेशिक बाली संरक्षण प्रयोगशालामा कार्यरत १४ जना कर्मचारीहरू

- बाली संरक्षण प्रयोगशाला सञ्चालनार्थ प्रयोग हुने उपकरण तथा विभिन्न विधिहरूको बारेमा सहभागीलाई ज्ञान प्रदान गरिएको थियो भने उक्त तालिम पश्चात सहभागीहरूले सम्बन्धित प्रयोगशालाहरूमा प्राप्त हुने नमूनाहरूमा प्रमुख रोग, कीरा तथा झारपातहरूको उचित निदान गर्न सक्ने क्षमता विकास भएको छ ।
- विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण प्रयोगशाला, धरान; ढल्केवर; सुर्खेत; कावासोती; सिन्धुलीमा सरोकारवालाहरू बिच अन्तर्क्रियात्मक अभिमुखिकरण कार्यक्रम सम्पन्न गरी विधिवत रूपमा प्रयोगशालाको सेवा सुचारु गरिएको ।
- संघ, प्रदेश र स्थानीय तह मातहतमा कार्यरत १० जना प्राविधिक कर्मचारीहरू (७ — महिला र ३- पुरुष) लाई विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण इकाई, सुर्खेतमा मिति २०८१/१२/२६-२७ गते RBPR प्रयोगशाला सञ्चालन सम्बन्धी Hands on Training सञ्चालन गरिएको थियो । सो तालिममा प्रशिक्षार्थीहरूलाई RBPR Lab handling का साथै विषादी अवशेष परिक्षण विधि सम्बन्धी प्रशिक्षण दिइयो ।
- १२ वटा विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण इकाईहरूमा RBPR सञ्चालन समिति सदस्यहरूको १२ वटा कार्यशालाहरू सञ्चालन गरियो
- उक्त कार्यशालाहरूमा विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, २०७५ को दफा ६ को व्यवस्था बमोजिम ११ सदस्यीय सञ्चालक समिति गठन गरियो ।
- गण्डकी गाउँपालिका, गोरखामा देखिएको विषादी दुरुपयोगका सम्बन्धमा स्थलगत अध्ययन
- ८ वटा बालीहरूको नमूना सङ्कलन गरी विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण प्रयोगशाला, कालिमाटीमा पठाई सोको विश्लेषण नतिजा कार्यदललाई उपलब्ध गराईएको । उक्त स्थानहरूबाट कालिमाटी थोक बजारमा आउने कृषि उपजहरूको १० दिनसम्म नियमित विषादी अवशेष परीक्षण गर्ने व्यवस्था मिलाइएको ।
- Plant Pathology Laboratory Handbook: Standard Operating Procedures for Major Fungal Diseases of Vegetable Crops मा विभिन्न तरकारी बालीहरूमा लाग्ने मुख्य दुसीजन्य रोगहरूको विस्तृत विवरण सहित २५० थान छपाई गरिएको

११
गण्डकी

- विभिन्न सङ्घीय, प्रादेशिक तथा निजीस्तरमा सञ्चालन भएका बीउ विजन प्रयोगशालाका प्रमुख एवं प्रतिनिधिहरू बीच अनुभव आदान—प्रदान, समस्या पहिचान, समाधानका उपायहरू खोजीका निमित्त सञ्चालित कार्यशाला,
- बीउ विजन प्रयोगशालाको संक्षिप्त विवरण, मुख्य कार्यक्रमहरू, बीउ विश्लेषण सम्बन्धी विवरण, एवं गुणस्तर व्यवस्थापन प्रणालीको व्यवस्था, विभिन्न प्रयोगशालाको समन्वय एवं समस्या समाधानका उपायहरू समेटी सम्पूर्ण बीउ विजन प्रयोगशालाहरूद्वारा कार्यपत्र प्रस्तुति ।
- प्रयोगशालाले गुणस्तर व्यवस्थापन प्रणाली एवं प्रयोगशाला अन्तर्गतका एकाईहरूको नियमन गर्नको निमित्त प्रत्येक वर्ष आन्तरिक अडिट गराउनु पर्ने व्यवस्था बमोजिम मिति २०८२/०२/०७ र २०८२/०२/०८ गते आन्तरिक अडिट सञ्चालन गरिएको ।
- विभिन्न सङ्घीय तथा प्रादेशिक बीउ विजन प्रयोगशाला तथा निजीस्तरमा सञ्चालन भएका अनुमति प्राप्त १४ वटा बीउ विजन प्रयोगशालाहरूमा पठाउनको निमित्त आ.व. २०८१/०८२ को पहिलो त्रैमासिकमा गहुँको ३ वटा जातमा उमारशक्ति तथा ओजस परीक्षण र दोश्रो त्रैमासिकमा मूलाको ३ वटा जातको मध्यस्थ नमूना संकलन गरि उमारशक्ति एवं चिस्यान परीक्षण र तेश्रो त्रैमासिकमा धानको ३ वटा जातमा उमारशक्ति र चिस्यान परीक्षणको लागि पठाईएको ।
- पहिलो, दोश्रो र तेश्रो त्रैमासिकको Inter-Laboratory Comparison Rating सम्पन्न गरी सो प्रयोगशालाहरूमा रिपोर्टिंग कार्य भएको ।
- विभिन्न संघिय तथा प्रादेशिक बीउ विजन प्रयोगशाला तथा निजीस्तरमा संचालन भएका अनुमति प्राप्त बीउ विजन प्रयोगशालाहरूबाट पहिलो त्रैमासिकमा १२४ नमूना, दोश्रो त्रैमासिकमा १४७ नमूना र तेश्रो त्रैमासिकमा ११७ क्रसचेक नमूना र चौथो त्रैमासिकमा १२३ नमूना संकलन गरी सम्पूर्ण ५११ नमूनाहरूको परीक्षण कार्य सम्पन्न भएको ।

१३. केन्द्रीय कृषि प्रयोगशालाको वेभसाइट

www.centralaglab.gov.np

१४. केन्द्रीय कृषि प्रयोगशालाको सूचनाहरूको विवरण

केन्द्रीय कृषि प्रयोगशालाको सबै सूचनाहरू प्रयोगशालाको वेभसाइटमा प्रकाशन गर्ने गरिएको

Signature

डा. शान्ता कार्की
प्रमुख